

SUNUŞ

2004 yılı temel hak ve hürriyetler rejiminin güçlendirilmesi bakımından önemli gelişmelere sahne oldu. Bu gelişmeler, 1982 Anayasasının temel hak ve hürriyetlerin genişletilmesine ilişkin değişikliklerinin kanun metinlerine aktararak uygulamaya konulması yoluyla hukuk devletinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bunların en önemlilerinden biri de 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 24 Nisan 2004 de yürürlüğe girmesidir. İlk defa bir kanunla, vatandaşlara, bir zorunluluktan kaynaklanmaksızın İdareden, bir etkinlikte bulunmayı talep etme hakkı tanınmıştır. Bu hak, bir taraftan idari işleyişin sonuçlarını gözlemlemek imkanı verirken, diğer yandan idari süreçleri şeffaflaştırarak demokrasinin işleyişine ciddi bir dinamizm getirmektedir. Vatandaşların sadece belirli periyodlarla yapılan seçimler vasıtasıyla idarenin denetimini sağlamalarının yanında, her gün bizzat kendi saptadıkları hukuka aykırılık ve adaletsizlikleri, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ve yargı organı önüne götürerek düzeltmesini sağlamak yoluyla hukukun yenilenmesine ve gelişimine katkıda bulunmaları bu sayede mümkün olmaktadır.

Bürokrasiyi en fazla tedirgin eden talepler, kararlarının nedenlerini açıklamak zorunda kalmasına yol açanlardır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, İdareyi sadece bu taleple karşı karşıya bırakmıyor, ayrıca bu talepleri hakkıyla karşılamayı İdareye bir ödev olarak yüklüyor.

Kanunun Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun görev alanı ile ilgili olarak içerdiği bazı eksiklikler bir yana bırakıldığında, ilk bir yılın son derece parlak sonuçlara yol açtığını gözlemlemek mümkün olmaktadır. Kurul üyelerinin geldikleri kurumların ve kimliklerinin farklılığı, bir çatışmaya yol açmayıp tersine üretici tartışmalara olanak vermekle, bir yıllık çalışmanın verimini artırmıştır. Bu sonuç, farklı kurum temsilcilerinin bir arada çalışmasını olanaksız ya da verimsiz bulan geçmişin idari anlayışına da bir cevap niteliğindedir.

Vatandaşlar kendilerine ait devletin teşkilatı ve mali yapısı ile kendileri hakkındaki kanaat ve kayıtlarını öğrenmekle devleti yeniden keşfetmek imkanını bulmuş görünüyorlar. Bu keşif, vatandaşlar ile devlet arasında karşılıklı bir tanışıklık ve bu yolla yeni bir ilişki yaratmak istidadı taşımaktadır. Bu aynı zamanda "yakın demokrasi" denilen kavramın da ilginç pratiklerinden birini oluşturmaktadır. Gücünü ve zayıflıklarını bir şeffaflık içinde gördüğü devlete duyulacak güven ve saygının, geçmişin irrasyonel bağlamından çıkarılarak aklileştirilmesi, vatandaş ile devlet arasındaki ilişkinin sağlıklı yürütülmesine katkıda bulunacaktır.

Kanunun uygulanmasının ilk yılında ortaya çıkan bilgi edinme başvuru sayısının fazla olmasının ise geçici bir nitelik gösterdiği ve Kanunun uygulanma sürecinde zamanla azalacağı düşünülmektedir. Buna karşılık, devlet sırrı, ticari sır ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanuni düzenlemelerin henüz yapılmamış olması bilgi edinme hakkının kullanımı bakımından önemli sorunlar yaratmaya aday görünmektedir. Bunun yanı sıra, halen Yüce Meclisimizde ilgili Komisyonlarda görüşülmekte olan ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun görev alanını genişleterek Kanunun sadece devlet sırlarına ilişkin 16 ve ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin 17 nci maddesine göre değil de bütün maddelerine göre İdarece verilen red kararlarına ilişkin itirazlara bakmaya yetkili kılacak olan "Kanunun 13 ve

14 üncü maddelerinde değişiklik öngören Tasarısının” bir an önce yasalaşması, bilgi edinme hakkının işlerlik kazanması açısından önem arz etmektedir.

Kanunun uygulandığı bir yıllık süre içinde Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı bazı Üniversitelerimiz, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı gibi çok nadir sayıdaki kamu kurumunun olumsuz tutumuna karşılık, Türkiye Cumhuriyeti idaresinin çok büyük bir bölümü, kısıtlı imkanlar içinde bilgi edinme hakkının kullanılmasına olumlu tepki vermiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunun uygulanması, ülkemizin kanun yapmakla uygulamak arasındaki ortaya çıkan tarihsel zaaflarından hızlı biçimde kurtulduğunun delillerinden birini oluşturmaktadır.

“Devleti sevmek gerek” diyen Fleiner, sevmenin fedakârlık anlamına geldiğini biliyordu. Bu bağlamda, hem Kurul hem de kararlara muhatap olan kamu kurumlarımız, içten bir sevgiyle kucaklayacağımız bir devlet yaratmak konusunda olumlu bir işbirliği ortamı sağlamışlardır. Bunun devamını getirmek ülkemize karşı bir sorumluluk olarak görülmelidir.

2004 YILININ İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRMESİ

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun kapsamına giren bütün kurum ve kuruluşlara 2004 yılı içerisinde toplam **395.557** adet bilgi edinme başvurusu yapılmıştır.

Bu başvurulardan **347.959**’u olumlu cevaplanmıştır. Böylece kurum ve kuruluşlarımızca **toplam başvuruların %87,9’una olumlu cevap verilmiştir.**

Toplam başvurulardan **13.648**’ine **kısmen olumlu kısmen de olumsuz cevap verilmiştir.** Bunun toplama oranı ise **%3,4**’dür.

Toplam başvurulardan **20.474** adedi reddedilmiştir. Böylece toplam başvuruların **%5,1**’ine **olumsuz cevap verilmiştir.**

Toplam başvurular içerisinde **gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak** bilgi ve belgeye erişim sağlanan başvuruların adedi **3.571** olup toplama oranı ise **%0,9**’dur.

Yanlış kuruma başvuru yapıldığı için **doğru kurum ve kuruluş** yönlendirilen başvurular toplamı ise **9.659** olup, genel toplam içindeki oranı **%2,4**’tür.

Genel olarak bakıldığında 4982 sayılı Kanun kapsamındaki bilgi vermekle yükümlü kılınan kurum ve kuruluşlarımızın bilgi edinme başvurularına olumlu yaklaştıkları ve yapılan başvurulara **%87,9**’u gibi oldukça yüksek bir oranda olumlu cevap verdikleri görülmektedir. Reddedilen veya bir başka deyişle olumsuz cevap verilen başvuruların **%5,1** gibi oldukça düşük bir seviyede kalması da bilgi edinme hakkının yürürlüğe girdiği ilk yıl olmasına rağmen ve diğer ülkelerdeki ilk uygulama yılında karşılaşılan sonuçlarla karşılaştırıldığında, bu hakkın uygulanmasının kurum ve kuruluşlarımızca benimsendiğini göstermektedir.

BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU'NA BAŞVURU SAHİPLERİNCE YAPILAN İTİRAZLAR İLE KURUM VE KURULUŞLARIN GÖRÜŞ TALEPLERİ

2004 yılı içerisinde Kurulumuza Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlarca 4982 sayılı Kanun ile Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin uygulanmasında karşılaştıkları ve tereddüte düştükleri hususlarla ilgili olarak **18 adet** başvuru olmuş ve bunlar hakkında Kurulumuz kararlar alarak ilgili kurumlara tebliğ ettiği gibi, bu Kararlarını www.basbakanlik.gov.tr adresindeki web sayfasında da “Emsal Kararlar” başlığı altında yayınlamıştır.

Yine 2004 yılı içinde bilgi edinme hakkı sahiplerince kurum ve kuruluşlardan aldıkları cevaba itirazen Kurulumuza **355 adet itiraz başvurusu** olmuştur. Bu itirazların tamamı karar bağlanmış olup, **178** adedi “**KABUL**” edilerek, kurum ve kuruluşlarca verilen cevaplar yerinde görülmemiştir. İtirazlardan **37** adedi ise “**KISMEN KABUL**” edilerek kurum ve kuruluşların başvuru sahibine verdikleri olumsuz cevapların bir kısmı yerinde görülmemiş diğer kısmı ise yerinde görülmüştür. İtirazların **72** adedi hakkında ise kurum ve kuruluşların cevapları yerinde görüldüğünden “**RED**” kararı verilmiştir. **26** adet itiraz başvurusu ise, 4982 sayılı Kanunda Kurula itiraz için öngörülen 15 günlük itiraz süresi geçtikten sonra yapıldığı için “süre aşımı” nedeniyle işleme konulamamış ve durum itiraz sahiplerine bildirilmiştir.¹

Kurulumuza yapılan itirazların önemli bir bölümünü, başvuru sahiplerinin kendi haklarındaki “soruşturma-inceleme raporları” ile “sicil raporları” taleplerinin kurum ve kuruluşlarca olumlu karşılanmamasına itirazları oluşturmuştur.

¹ Söz konusu veriler raporun hazırlandığı tarihe ait veriler olup son istatistikler için grafikler bölümünü inceleyiniz.